

EARTH
HOUR

WWF:n ilmasto-opetusvinkit varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen

Kaikki mitä tarvitsemme: ruoka, tavarat ja energia saadaan maapallolta. Meillä on vain yksi maapallo ja meidän on pidettävä siitä huolta. Maapallolla on kuumetta eli ilmasto on alkanut lämmetä liiaksi. Jokainen voi auttaa maapallon kuumetta laskemaan. Meidän tarvitsee vain tehdä joitakin asioita toisin. Seuraavat 10 vinkkiä kertovat miten. Harjoitellaan uudella tavalla toimimista ja autetaan yhdessä maapalloa paranemaan!

10 ilmastotekoa lapsille

1. Kohtele tavaroita kuin ystäviäsi.

Tavarat kestävät kauemmin, kun välität ja pidät niistä huolta. Maapallo hikoilee, jos on jatkuvasti valmistettava uutta.

Keskustelua:

- Onko jokin tavara mennyt rikki lähiaikoina? Miksi se meni rikki?
- Minkälaiset tavarat menevät helposti rikki? Minkälaiset kestävät?
- Miten voit auttaa tavaroita kestäämään pidempään?
- Mitä tavaroita voi korjata? Mitä tavaroita kotona on korjattu?

Toimintavinkki: Voi korjata/ei voi korjata –leikki. Yhdessä huoneen nurkassa on ”korjauspaja” ja toisessa nurkassa ”roskis”. Leikkijät ovat vapaasti tilassa. Ohjaaja sanoo yhden tavarat, esim. ”kirja meni rikki”. Leikkijät, joiden mielestä kirjan voi korjata, juoksevat ”korjauspajaan”, muut ”roskikseen”. Ohjaaja korjauspajan lapsilta, ”millä voisit korjata kirjan?”. Jos kaikki ovat juosseet roskikseen, kysytään, miksi ei voi korjata. Sen jälkeen taas juostaan vapaasti. Sopivia esineitä ovat esimerkiksi: kampa, juomalasi, housut, CD-levy, muovinukke, leikkiauto, pyörä, hattu, palapeli.

Toimintavinkki: Etsikää kotona kaapeista tai varastosta käyttämättömiä tavaroita (vaatteita, purkkeja, nappeja, koristeita, pusseja) ja keksikää niille uusi käyttötapa. Jokainen voi tuoda päiväkotiin mukanaan yhden esineen tai tavarat, jolle on kotona keksitty uusi käyttö. Voitte myös valmistaa niistä uusia leikkikaluja: soittimia, nukkeja, pelejä, naamareita.

EARTH
HOUR

2. Älä tuhlaa lämmintä vettä.

Veden lämmittämiseen kuluu paljon maapallon energiaa. Peseminen onnistuu vähemmälläkin vedellä.

Keskustelua:

- Missä kaikessa käytetään vettä?
- Mistä vesi tulee hanaan? Miten vesi saadaan lämpimäksi?

Toimintavinkki: Mitä kaikkea tarvitaan, että vesijohdosta tulee lämmintä vettä? Muodostakaa lapsista "vesikone". Tarvitaan seuraavat hahmot:

- Järvi tai pohjavesi, josta vettä otetaan (aaltoilee paikallaan)
- Vesiputki, joka vie vettä järvestä vesilaitokselle (juoksee edestakaisin järven ja vesilaitoksen välillä)
- Vesilaitos, joka puhdistaa vettä ja pumpkaa sitä eteenpäin (menee kyykkyy ja ylös)
- Tuulivoimala, jonka sähköllä lämmitetään ja pumpataan vettä (pyörittää käsiä ympäri)
- Vesijohto, joka vie vettä hanaan (juoksee edestakaisin vesilaitoksen ja hanaan välillä)
- Hana, josta vettä tulee (pitää käsiä suorana edessä)
- Päiväkodin lapsi, joka laskee hanasta vettä (nostaa ja laskee hanaan käsiä)

Toimintavinkki: Kokeilkaa kuinka pienellä määrällä vettä pystytte pesemään kädet. Laittakaa lavuaarin tulppa kiinni pesun ajaksi, niin näette kertyneen veden. Opetelkaa käsienpesutapa vettä säästäen: käsien kastelu, saippuointi hana kiinni ja huuhtelu reippaasti.

3. Sulje telkkari, kun et katso sitä.

On hölmöä antaa sähkön kulua hukkaan. Kun säästät sähköä, maapallon kuume laskee.

Tietoa opelle! Energia määritellään työn, lämmön ja liikkeen suhteeksi. Energia on jotain, mitä tarvitaan, jotta jotain tapahtuisi. Meidän energiankäyttömme on suorassa suhteessa ilmastonmuutokseen. Runsas fossiilisten polttoaineiden, kuten öljyn ja kivihiiilen, käyttö lisää ilmakehän hiilidioksidia. Vihreät kasvit eivät ehdi sitoa kaikkea päästämäämme hiilidioksidia. Kun hiilidioksidia kertyy ilmakehään lisää, siitä muodostuu ikään kuin lämmittävä peitto maapallon päälle. Maapallo lämpenee ja sille tulee "kuumetta".

Keskustelua:

- Onko kodissa joskus tietokone tai televisio päällä, vaikka kukaan ei sitä katso/käytä?
- Mihin kaikkiin tavaroihin tarvitaan sisälle paristot?
- Mitkä kaikki tavarat ja laitteet pitää laittaa johdolla kiinni sähköpistokkeeseen ja katkaisijasta päälle?

Toimintavinkki: Mitä on energia? Selvitetään yhdessä mitä energia on, miten sitä syntyy ja mihin sitä käytetään.

a. Seisokaa ringissä ja ottakaa toistenne käsistä kiinni. Tuntekaa lämpö käsissänne. Me lämmitämme toisiamme. Energia menee ihmisestä toiseen.

b. Hierokaa omia käsiänne yhteen. Miltä käsissä alkaa tuntua? Hankaamisesta syntyy energiaa, joka alkaa lämmittää käsiä.

EARTH
HOUR

Toimintavinkki: Selvittäkää kuinka sähköä käytetään päiväkodissa. Etsikää sekä sisältä että ulkoa asioita, jotka tarvitsevat sähköä tai pattereita toimiakseen. Piirtäkää näitä asioita paperille.

Toimintavinkki: Lukekaa yhdessä kirja Tison, A. & Taylos, T. Barbapapan joululahja. Siinä kerrotaan hausalla tavalla erilaisista keinoista tuottaa sähköä.

4. Sano kyllä kasviksille.

Kesällä kannattaa napostella marjoja ja tuoreita vihanneksia, syksyllä hedelmäpuiden satoa ja sieniä, talvella hyvin säilyviä juureksia. Kasvisten syönti on hyväksi sekä sinulle että maapallolle.

Keskustelua:

- Mitä hedelmiä on olemassa? Mitä marjoja? Mitä vihanneksia? Mitä juureksia?
- Mitkä näistä kasvavat Suomessa, mitkä tarvitsevat paljon lämpöä ja kasvavat lämpimissä maissa?
- Mitä syötäviä kasveja voi itse poimia metsästä, kerätä tai kasvattaa?
- Miten kotona voi säilyttää kesän marjoja ja hedelmiä talvella syötäväksi?
- Miten muualla maailmassa kasvavat hedelmät päätyvät meidän lautasellemme? Käykää kysellen niiden matka läpi.

Toimintavinkki: Tykkään/ en tykkää -leikki. Asetutaan piiriin seisomaan kasvot ulospäin. Ensimmäinen leikkijä kääntyy piirin keskusta ja sanoo jonkun hedelmän /marjan /kasviksen /juureksen, josta tykkää tai ei tykkää. Kaikki, jotka ovat samaa mieltä, kääntyvät piirin sisäänpäin. Sitten kaikki leikkijät kääntyvät taas kasvot ulospäin ja seuraava leikkijä keksii, mistä tykkää tai ei tykkää. Leikin jälkeen voidaan keskustella siitä, kuinka kaikki ruuat ovat hyvää ruokaa. Jonkun inhokkiruoka on aina jonkun toisen lempiruoka.

Toimintavinkki: Laulakaa yhdessä Kasvislaulu. Sanat löytyvät materiaalin lopusta. Sävelenä on "kukkuu kukkuu kaukana kukkuu".

Toimintavinkki: Kasvattakaa ikkunalaudalla auringonkukan versoja syötäväksi. Auringon energia siirtyy versoihin ja niistä meihin. Purkkeina voi käyttää viilipurkkeja tai auki leikattuja maitotölkkejä.

Tietoa opelle! Karjatalous kuormittaa valtavasti ympäristöä, sillä lihan ja maitotuotteiden tuotanto vaatii paljon energiaa, vettä, laidunmaata sekä viljelymaata rehun kasvatukseen. Oma ekologista jalanjälkeään voi pienentää suosimalla kasvisvoittoista kausiruokaa.

5. Ulkoile, juokse, kiipeä ja pompi.

Voit tehdä monenlaista kivaa ilman sähköä ja tavaroita.

Keskustelua:

- Joskus aikuiset sanovat "Onpas sinulla nyt energiaa!" Mitä sillä tarkoitetaan?
- Mistä sinä saat energiaa liikkumiseen?
- Mihin kaikkeen tekemiseen tarvitaan voimaa ja jaksamista? nopeutta? tarkkuutta? näppäryyttä?

EARTH
HOUR

Toimintavinkki: Maapallon energiaa ulkona.

- Puhaltakaa saippuakuplia ulkona. Mitä saippuakupla muistuttaa? Se voisi muistuttaa esimerkiksi maapalloa, joka on suuri mutta hauras. Meidän tulee pitää huolta maapallosta.
- Menkää maahan selälleen makaamaan hetkeksi ja olkaa aivan hiljaa. Kuunnelkaa silmät suljettuina ympäristön ääniä. Ajatuksia? Tuntemuksia? Tuleeko kylmä?
- Kun tulee kylmä, tarvitaan lämmikettä. Juokaa jotain lämmintä, niin juoman energia alkaa lämmittää teitä.
- Leikkikää lämmittävä leikki.
- Heiluttakaa käsiänne kuten tuulimyllyt.

Toimintavinkki: Monenlaista liikettä. Seisotaan piirissä. Ensimmäinen leikkijä alkaa tehdä jotain liikettä ja kertoo, miksi tekee näin. Esim. "Kurottelen käsillä korkealle, koska yritän ylettyä puun oksaan". Muut alkavat tehdä samoin. Kun kaikki ovat ryhtyneet liikkeeseen, seuraava leikkijä keksii uuden liikkeen, johon jokainen vuorollaan liittyy. Taustalla voi olla jotain reipasta musiikkia.

Toimintavinkki: Pitäkää pomppimispäivä. Sopikaa, että yhden päivän aikana aina kun pitää odotella tai liikkua jonossa johonkin, pompitaan seisomisen ja kävelemisen sijaan!

6. Älä kahmi kauheasti jos aiot syödä sopivasti.

Ota ruokaa lautaselle vähän kerrallaan, ettei liika mene roskeen. Tuhlaus on tyhmää, ja kaatopaikalle joutuva ruoka nostaa maapallon kuumetta.

Keskustelua:

- Mitä tapahtuu ruualle, jota ei syödä?
- Ajatelkaapa vaikka porkkanaa, joka kasvaa ruuaksemme. Se korjataan pellolta, tuodaan kauppaan ja kuskataan kotiin. Jos se päättyy sinun lautaseltasi syömättömänä roskeen, on sen elämä ollut ihan turha. Kunnioitetaan ruokaa ja porkkanan elämää!

Tiesitkö? Suurin osa suomalaisen ekologisesta jalanjäljestä koostuu ruuasta, asumisesta ja liikenteestä. Yksittäisen ihmisen kohdalla ruoka ja sen aiheuttamat ympäristövaikutukset ovat yksi helpoimmista asioista, joihin voi itse vaikuttaa. Koska ruuantuotanto kuluttaa valtavasti luonnonvaroja, on tärkeää, että jo tuotettua ruokaa ei heitetä roskeen, vaan se käytetään ravinnoksi.

Toimintavinkki: Opetelkaa yhdessä hauska ruokaloru:

Tillin tallin taavi, kaurapuuroa saavi,
mustikkakeittoa maha täyteen, porkkanaa posket pullolleen ja loput piiloon kainalon alle.
Kaksi pientä perunaa, lautaselle tupsahtaa,
kaikki syödään pois.
Kuusi sievää kalapalaa, lautasella tanssahtaa,
kaikki syödään pois.
Tusina pientä hernetta, pyöräi iloista piiriä,
kaikki syödään pois.

Toimintavinkki: Pitäkää juttelutuokio keittäjän kanssa ja pohtikaa, mihin ruokiin voi laittaa esimerkiksi kaapin pohjalle unohtuneita nuupahtaneita vihanneksia, eilistä makaronia, puuron loppuja kattilasta tai kuivahtanutta juustoa. Tähteitä voi upottaa vaikka lettutaikinaan tai tehdä pitsaa!

Toimintavinkki: Perunamuusileikki. Leikkijät ovat suomalaisia perunoita kiehuvaan vedessä pomppimassa poreilevan veden mukana. Kaikki pomppivat ja kun hipaistaan toista, takerrutaan yhteen ja jatketaan yhdessä pomppimista kunnes kaikki ovat takertuneet yhdeksi isoksi perunamuusiksi.

7. Anna roskalle uusi elämä.

Monet roskat eivät kuulu kaatopaikalle, koska ne voi käyttää uudelleen. Maapallo tykkää, kun tavara kiertää.

Keskustelua:

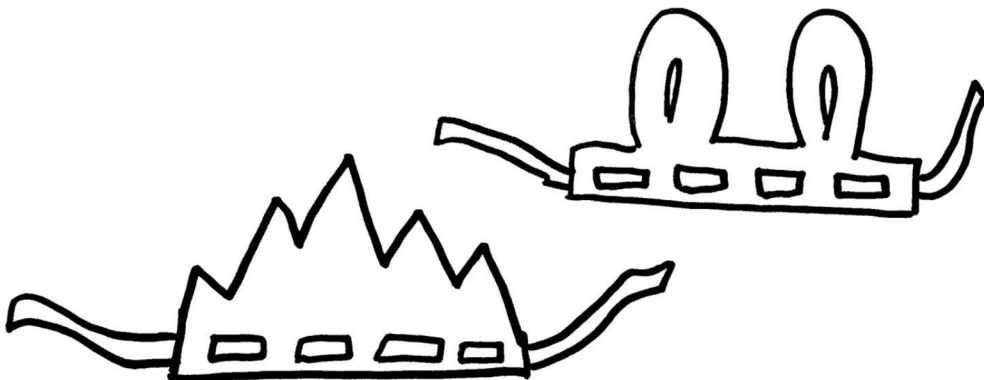
- Mitä erilaisia roskiksia kotona ja päiväkodissa on? Tutustukaa niihin ja miettikää, mitkä roskat mihinkin kuuluvat.
- Mitä tarkoittaa tuhlaaminen? Miten voi käyttää esimerkiksi paperia niin, ettei tuhlaa?

Toimintavinkki: Lajitteluleikki. Keskustellaan ensin, mitä eri roskiksia lapsilla on kotona. Salissa tai ulkona sovitaan roskisten paikat, esim. biojäte, paperinkeräys, sekajäte ja kirpputori. Mukaan otetaan kaikki roskikset, jotka lapsilta löytyvät kotoa. Ohjaaja huutaa aina yhden ”roskan” nimen ja lapset juoksevat oikeaan roskikseen. Joskus joukko hajaantuu useaan ja silloin keskustellaan hetki, miksi mentiin eri paikkoihin. Esim. kirpputori vai sekajäte, onko rikkinäinen/likainen tavara jne.

Toimintavinkki: Yhteinen paperitaulu. Leikatkaa sanomalehdestä pitkiä suikaleita ja värittäkää ne. Jokainen lapsi saa muutaman suikaleen. Leikkijät asettavat yksi kerrallaan suikaleet salin lattialle haluamaansa asentoon. Muut jatkavat yhteisen taulun tekemistä. Kun jokainen on liittännyt suikaleet yhteiseen tauluun, keskustellaan, miltä taulu näyttää, mitä se voisi esittää, mitä siitä tulee mieleen. Lopuksi lehtisuikaleet laitetaan kierrätykseen.

Toimintavinkki: Roskien uusi elämä. Pyytäkää lapsia tuomaan kotoa päiväkotiin seuraavia roskia, joista voidaan askarrella yhdessä:

- Pahvi ja kangasta. Niistä voi askarrella helposti kruunut tai muut päähineet leikkeihin. Leikkaa pahvista sopivan kokoinen kruunuosa ja kankaasta noin metrin mittainen ohut suikale. Leikkaa kruunun alaosaan kangassuikaleen paksuisia pystysuoria viiltoja parillinen määrä. Pujota nauha viilloista ja päähine on valmis!

EARTH
HOUR

- Yksi (kierrätykseen kelpaamaton) muovipullo. Niistä voidaan valmistaa marakassit soittimiksi laittamalla sisälle herneitä, hiekkaa, siemeniä tai pahvisilppua. Soittimet voi myös päällystää ja maalata.
- Sanomalehtiä. Askarrellaan leikkaamalla, repimällä, värittämällä ja langalla solmimalla asuja, hattuja jne. Keksitään näytelmä, jossa nämä asut ovat pääosassa.

8. Loikkaa bussiseikkailuun.

Kun perheesi matkustaa bussilla tai junalla eikä autolla, säästyy paljon polttoainetta ja ilmaan tulee vähemmän pakokaasuja. Maapallon kuume nousee pakokaasuista.

Keskustelua:

- Mikä on mukavinta bussilla/junalla/raitovaunulla/metrolla matkustamisessa?
- Minne perheesi matkustaa henkilöautolla?
- Mitä auto tarvitsee liikkumiseen?

Toimintavinkki: Laulakaa ja leikkikää bussi- ja junamatkailusta kertovia lasten lauluja kuten *Metrolla mummolaan*, *Pienen pienen veturi*, *Bussilaulu*. Keksikää uusi joukkoliikenteen käyttämisestä kertova sanoitus jonkin tutun laulun säveleen. Käyttäkää hyväksi lasten kertomia mukavia kokemuksia.

Toimintavinkki: Joukkoliikenneleikki. Salissa yksi leikkijä on bussikuski ja lähtee ajamaan bussireittiä. Muut leikkijät ovat matkustajia, jotka seisovat pysäkeillä eri puolilla salia. Kun bussikuski lähestyy, he näyttävät kädellä pysähtymismerkkin. Bussi pysähtyy ja matkustajat nousevat kyytiin eli asettuvat bussikuskin taakse jonoon pitäen käsillä kiinni edelle olevan hartioista. Näin bussi jatkaa matkaa rauhallisesti seuraavien matkustajien luokse. Kun kaikki matkustajat ovat kyydissä, leikkijät voivat sanoa ”plim plom” pysähdysmerkin, jolloin bussi pysähtyy ja päästää matkustajat ulos. Voidaan myös opetella kohteliasta käytöstä ja aina bussiin noustessa tervehtiä ja lähtiessä kiittää. Leikin junavariaatiossa ”junarata” on merkitty ja juna kulkee vain tätä merkittyä reittiä pitkin.

9. Ole kiva ja lainaa tavaroita kaverille.

Miksi kaikilla pitäisi olla kaikkea, kun voitte leikkiä yhdessä ja lainata tavaroita? Maapallon kuume laskee, jos tavaroita valmistetaan vähemmän.

Toimintavinkki: Mielikuvitusesineet ja niistä huolehtiminen. Ollaan piirissä. Ennen leikin alkua ohjaaja pyytää jokaista osallistujaa miettimään mielessään jonkin esineen, jonka voisi leikisti antaa toiselle. Ohjaaja antaa ensimmäisenä mielikuvitusesineen vieressään olevalle ja sanoo: ”Tässä on höyhen”. Vastaanottaja toimii, kuten ottaisi höyhenen vastaan. Sitten hän antaa taas haluamansa mielikuvitusesineen seuraavalle ja seuraava reagoi sen mukaan, mikä esine on kyseessä.

Toimintavinkki: Lelujen lainauspäivä. Jokainen voi tuoda yhden särkymättömän lelun/seurapelin/DVD-elokuvan lainattavaksi muille. Jokainen saa lainata yhden tavaran kotiin viikoksi. Tavaroihin merkitään nimet, jotta ne löytävät viikon jälkeen takaisin oikealle omistajalle.

**EARTH
HOUR**

10. Sammuta valot.

Älä jätä valoja palamaan, jos lähdet huoneesta tai aurinko paistaa kirkkaasti. Kun säästät sähköä, maapallon kuume laskee.

Keskustelua:

- Mitä kaikkea valoa on olemassa?
- Mitä tarvitaan, että valo saadaan palamaan?
- Mistä tulee sähkö, joka pitää valot päällä? (tuuli, vesi, aurinko, ydinvoima, fossiiliset polttoaineet)
- Me käytämme liikaa energiaa, siksi maapallolla on kuumetta eli ilmasto lämpenee.

Toimintavinkki: Sammuta valot ja kerää lapset piiriin ympärillesi. Sytytä kynttilä. Kerro lyhyesti Earth Hour:in ideasta.

- WWF:n Earth Hour (maapallon tunti) –tapahtumassa ympäri maailmaa ihmiset sammuttavat valot tunniksi ja tekevät sen ajan jotain kivaa, johon ei tarvita sähköä. Näin näytetään yhdessä, että voimme elää tuhlaamatta ja siten auttaa maapalloa säilymään hyvänä paikkana elää kaikille.

Toimintavinkki: Sammuta valot –leikki. Leikkijät pitävät käsiään pään päällä pyöreästi muodostaen ikään kuin lampun. Yksi leikkijöistä istuu lattialla ja esittää valokatkaisijaa. Muut laulavat laulua ja kiertävät huoneessa ”valokatkaisijan” ympärillä. Kun laulu loppuu kaikki käyvät ”sammuttamassa valot” koskemalla maassa istuvaa ja sanovat samalla ”Huolehditaan maapallosta”. Sitten lapset lähtevät juoksemaan karkuun ja ”valokatkaisija” lähtee ottamaan heitä kiinni. Se joka jää ensimmäisenä kiinni menee myös lattialle istumaan ja esittämään valonkatkaisijaa. Jälleen lamput kiertävät ja laulavat laulua, jonka jälkeen kaksi valokatkaisijaa lähtee ajamaan lamppuja takaa.

Laulu ”Sammuta valot” (sävelellä Karhu nukkuu)

”Sammuu valot, sammuu valot, säästyy sähköä. Kun sä lähdet huoneesta, muista valot katkaista. Sammuu valot, sammuu valot, säästyy sähköä.”

Keskustelua leikin jälkeen:

- Miksi on tärkeää, että emme anna lamppujen palaa turhaan?
- Kaikki voivat auttaa energian säästämässä esimerkiksi sammuttamalla turhat valot.

Toimintavinkki: Himmennyspäivä. Pohdi lasten kanssa mitä tapahtuu, kun ei ole sähköä. Lapset voivat kokeilla miltä tuntuu leikkiä tai käydä vessassa ilman sähköä. Siten lapset ymmärtävät paremmin sen, että valojen sammuttamiseen liittyy enemmän asioita kuin olisi heti osannut arvata. Monia itsestäänselvyyksinä pidettyjä asioita ei välttämättä pysty toteuttamaan ilman energiaa.

Lähteet:

Luontoleikit. Luonto-Liitto.

Lasten Aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin.

**EARTH
HOUR**

Laulut

Kasvislaulu

Kukkuu, kukkuu
pikkulanttu nukkuu
kellarin pimeässä nurkassa.
Hiiri se tuli ja puraisi
pikkulanttu naurista potkaisi

Nauris se parkas
ja nurkkahan karkas
porkkana paineli perästä.
Sipuli vain itkeä pillitti
peruna se sipulia lohdutti.

Kaalikin suuttui ja
punaiseksi muuttui
punajuuri punoitti vieressä.
Retiisi ja kukkakaali kikatti,
salaatti vain yksinänsä mökötti.

Suut meni tukkoon kun
avain kävi lukkoon
tarhuri kurkisti ovesta.
Ollaan me aivan kiltisti
kasvikset yhdessä vakuutti.

Pienen pieni veturi

Pienen pieni veturi aamulla kerran
hieroi hyvin savuisia silmiään.
Sitten se pihisi ja puhisi ja yski:
tsuku-tsuku-tsuku-tsuku lähdetään.

Bussilaulu

Pyörät ne pyörivät ympäri, ympäri ja ympäri.
Pyörät ne pyörivät ympäri, koko päivän.

Torvi se toitotti tööt tööt tööt, tööt tööt tööt ja
tööt tööt tööt.
Torvi se toitotti tööt tööt tööt, koko päivän.

Pyyhkijät pyyhkivät viuh viuh viuh, viuh viuh
viuh ja viuh viuh viuh.
Pyyhkijät pyyhkivät viuh viuh viuh, koko
päivän.

Jarrua painetaan näin näin näin, näin näin
näin ja näin näin näin.
Jarrua painetaan näin näin näin, koko päivän.

Ihmiset ajella hytkytti, hytkytti ja hytkytti.
Ihmiset ajella hytkytti, koko päivän.